

انواع تحقیق

حمید طایفه رستمی
کارشناس ارشد مدیریت رسانه

اشاره

تاکنون تقسیم‌بندی‌های مختلفی برای تحقیق مطرح شده است، که هر یک از آنها براساس ملاک و معیار خاصی است. برای مثال، در تحقیق توصیفی تمرکز بر زمان حال و توصیف وضع موجود است، در حالی که در تحقیق تبیینی محقق بین حال و گذشته پیوند برقرار می‌کند تا چرایی یک مسئله یا پدیده را در زمان حال توضیح دهد. طبقه‌بندی کمی و کیفی براساس سطح اندازه‌گیری داده‌ها، تحقیق بنیادی و کاربردی براساس هدف تحقیق، تحقیق مقطعی و طولی براساس زمان جمع‌آوری داده‌ها و تحقیق میدانی و آزمایشگاهی براساس میزان توانایی محقق در کنترل متغیرهای تحقیق است.

۱. تحقیق توصیفی در برابر تحقیق تبیینی

تحقیق توصیفی به توصیف جامعه‌ای از اندازه‌گیری‌ها می‌پردازد. معمولاً استنباط‌ها از نمونه معرف از یک جامعه، صورت می‌گیرد. جز در مورد سرشماری که کل جمعیت اندازه‌گیری می‌شوند. نمونه این نوع تحقیق‌ها را می‌توان در مراکز نظرسنجی رسانه‌ها مشاهده کرد که توجه اصلی آنها توصیف چگونگی تفکر و اندیشه مردم است. تحقیق توصیفی در تجارت، برای شناسایی نیازهای مصرف‌کننده، و در خدمات اجتماعی نیز برای پی بردن به نیازهای جامعه کاربرد دارد.

تمرکز تحقیق تبیینی بر روی پاسخ به پرسش‌های مربوط به «چرایی» یک موضوع است. برای مثال، ممکن است دریابید که در کلاس روان‌شناسی تعداد زنان نسبت به مردان بیشتر است. این یافته به تنهایی یک توصیف است، اما در تحقیق تبیینی شما علاقه‌مند به یافتن علت تفاوت جنسیتی دانشجویان هستید و برای یافتن علت این تفاوت‌ها تلاش می‌کنید. ساده‌ترین تبیین می‌تواند این باشد که تعداد زنان در دانشگاه بیشتر است. می‌توانید این تبیین را با مقایسه نسبت جنسیت در روان‌شناسی و نسبت جنسیت در دیگر رشته‌ها آزمایش کنید. در این مورد شما رابطه بین جنسیت و رشته دانشگاهی را مورد بررسی قرار می‌دهید. یافتن یک تفاوت، ممکن است شما را به تبیین علت بیشتر بودن تعداد زنان نسبت به مردان در کلاس روان‌شناسی هدایت کند.

اغلب تحقیقات شامل هر دو جنبه توصیفی و تبیینی هستند. برای مثال، محققانی که در مورد مصرف مواد مخدر در جامعه مطالعه می‌کنند، ممکن است بخواهند علت شیوع مصرف مواد مخدر را شرح دهند و اینکه چرا بعضی از افراد مواد مصرف می‌کنند و بعضی دیگر نه.

۲. تحقیق کمی در برابر تحقیق کیفی

در تحقیق کمی تفاوت در مقدار رفتار اندازه‌گیری می‌شود. علت کم یا زیاد بودن پرخاشگری مردم چیست؟ چه عواملی کشش و جاذبه بین فردی را افزایش یا کاهش می‌دهد؟ آیا یک درمان خاص موجب کاهش علائم افسردگی می‌شود؟ به عبارت دیگر، ما اغلب کمیّت رفتار را اندازه‌گیری می‌کنیم، زیرا علاقه‌مندیم بدانیم چه عواملی کمیّت رفتار را افزایش یا کاهش می‌دهند.

از سوی دیگر، در تحقیق کیفی تفاوت در نوع یا کیفیت رفتار شرح داده می‌شود. اینکه رفتارهای پرخاشگرانه در مقایسه با رفتارهای غیرپرخاشگرانه چگونه به نظر می‌آیند؟ ماهیت کشش و جاذبه بین فردی چیست؟ مردم افسرده در مورد خودشان چگونه فکر می‌کنند یا درباره خود چه می‌گویند؟ این ماهیت یا کیفیت رفتار است که توجه محققان کیفی را به خود جلب می‌کند.

تحقیق کمی همیشه شامل اعدادی است که مقدار رفتار را منعکس می‌کنند و تحقیق کیفی اغلب شامل توصیف‌هایی روایتی است از اینکه رفتار چگونه به نظر می‌آید. آمار روزانه از تعداد خودآزاری‌ها، داده‌های کمی به حساب می‌آید و توصیفی از ماهیت رفتارهای خودآزاری، داده‌هایی کیفی محسوب می‌شود.

۳. تحقیق بنیادی در برابر تحقیق کاربردی

تمایز بین تحقیق بنیادی یا نظری و تحقیق کاربردی با بررسی انگیزه‌های محققان بهتر درک می‌شود. در تحقیق بنیادی، محقق ممکن است هیچ کاربردی برای پژوهش خود در ذهن نداشته باشد، اما علاقه‌مند است برای ارضای حس کنجکاوی خود به پاسخ پرسش‌ها دست یابد. در تحقیق کاربردی، محقق به دنبال کاربرست دانش است تا به طریقی به نوع بشر کمک کند.

تحقیق بنیادی یا نظری ممکن است مبهم به نظر برسد و ممکن است افراد را سخت به

اغلب تحقیقات شامل هر دو جنبه توصیفی و تبیینی هستند. برای مثال، محققانی که در مورد مصرف مواد مخدر در جامعه مطالعه می‌کنند، ممکن است بخواهند علت شیوع مصرف مواد مخدر را شرح دهند و اینکه چرا بعضی از افراد مواد مصرف می‌کنند و بعضی دیگر نه.

**بخش اعظم
تحقیقات که
تفاوت‌های سنی را
مدنظر قرار می‌دهند،
تحقیق مقطعی
نام دارند. در این
تحقیق، مقطعی از
سنین مختلف در
یک برهه از زمان
مورد مطالعه قرار
می‌گیرند و هدف
آن معمولاً شناخت
تفاوت‌های رشدی
یا بلوغی بین سنین
مختلف است**

فکر فرو برد، و از خود بپرسند چرا باید هزینه این گونه تحقیقات تأمین شود، بویژه در زمان محدودیت مالی، چرا دولت باید هزینه تحقیقی را که تنها موجب افزایش دانسته‌های ما از چیزی می‌شود که کاربردی در زندگی روزانه ما ندارد، تأمین کند؟ پاسخ مسلماً بله است!

تحقیق کاربردی به طور خاص کاربرد اصول بنیادی کشف شده به دست محققان بنیادی است. بدیهی است بدون تحقیق بنیادی، چیزی برای به کار بستن وجود ندارد؛ پس هر دو مهم هستند. مثال بسیار رایج از تحقیق کاربردی همان ارزشیابی برنامه‌ای است. همان طور که از نام آن استنباط می‌شود، ارزشیابی برنامه‌ای مشتمل بر کاربرد انواع روش‌های تحقیق برای اندازه‌گیری اثربخشی یک برنامه است. اما نکته پنهان و مهم، اهمیت ارزشیابی عینی در پیشرفت یک برنامه و یکپارچگی آن به عنوان بخش جاری آن برنامه است. این تحقیق کاربردی معمولاً ضرورت برنامه‌هایی را که دولت از آنها حمایت می‌کند یا صنعت آنها را توسعه می‌دهد، مشخص می‌سازد.

۴. تحقیق مقطعی در برابر تحقیق طولی

بخش اعظم تحقیقات که تفاوت‌های سنی را مدنظر قرار می‌دهند، تحقیق مقطعی نام دارند. در این تحقیق، مقطعی از سنین مختلف در یک برهه از زمان مورد مطالعه قرار می‌گیرند و هدف آن معمولاً شناخت تفاوت‌های رشدی یا بلوغی بین سنین مختلف است. مشکل بالقوه در این تحقیق این است که احتمال دارد متغیرهای دیگری باشند که با متغیر سن مشتبه شوند. این مشکل اثر هم‌دوره (کوارت) نامیده می‌شود؛ زیرا یک کوارت از افراد هم‌سن متغیرهای مشترکی را با توجه به تاریخچه زندگی‌شان خواهد داشت. در نتیجه، تفاوت‌های بین گروه‌های سنی با تفاوت‌های تاریخچه اشتباه گرفته خواهند شد.

یک راه‌حل این است که یک کوارت سنی واحد را طی چند سال مطالعه کنیم. در تحقیق طولی هر کس تاریخچه‌ای مشابه دارد، اما تحقیق سال‌ها طول می‌کشد! و این طول زمانی موجب بروز مشکلاتی در خصوص هزینه و ردیابی افراد شرکت‌کننده در تحقیق خواهد شد.

۵. تحقیق میدانی در برابر تحقیق آزمایشگاهی

مهم‌ترین نکته در تمایز بین تحقیق میدانی و آزمایشگاهی تفاوت در کنترل است. در تحقیق آزمایشگاهی، محققان ممکن است بر بیشتر متغیرها کنترل کلی داشته باشند، در حالی که در تحقیق میدانی، کنترل کردن، حتی به مقدار کم نیز با مشکلات بسیاری همراه است. کنترلی که در یک تحقیق آزمایشگاهی اعمال می‌شود، احتمال شناسایی اثر آزمایش یا رابطه بین متغیرها را افزایش می‌دهد. اما مصنوعی بودن محیط آزمایشگاه احتمالاً به این معناست که نتایج شما به دنیای واقعی تعمیم نمی‌یابد. از سوی دیگر، هر چند هیچ چیز ساختگی در مورد تحقیق میدانی وجود ندارد، اما فقدان کنترل شما بر متغیرها ممکن است به این معنا باشد که نتایج مهمی به دست نیآورده‌اید. بنابراین، تصمیم‌گیری برای انجام تحقیق در آزمایشگاه یا میدان نوعی مصالحه است؛ مصالحه‌ای بین ساختگی بودن (زیاد در آزمایشگاه؛ کم در میدان) و تعمیم‌پذیری (کم در آزمایشگاه؛ زیاد در میدان).

منابع

1. Bailey.K. (1987), Methods of Social Research. New York: free pres.
2. Evans, A. N. (2008), Methods in Psychological Research. Sage publication.
3. Smith, H. W. (1991), Strategies of Social Research. Prentice Hall.